

ΚΙΝΗΣΙΟΛΟΓΙΑ

ανθρωπιστική κατεύθυνση

**Η εκπαίδευση της τεχνικής
του σύγχρονου χορού για
διπλωματικές εξετάσεις στις
Ανώτερες Επαγγελματικές
Σχολές Χορού στην Ελλάδα:
θέσεις και αντιθέσεις**

**Πανουργιά Μαριάννα
Foley E. Catherine**

Η βιβλιογραφική αναφορά του άρθρου αυτού είναι:

Πανουργιά, Μ. & Foley E. Catherine (2020). Η εκπαίδευση της τεχνικής του σύγχρονου χορού για διπλωματικές εξετάσεις στις Ανώτερες Επαγγελματικές Σχολές Χορού στην Ελλάδα: θέσεις και αντιθέσεις. *Κινησιολογία: Ανθρωπιστική Κατεύθυνση*, 7(2), 47-57

The training method of the contemporary dance technique for the diploma examinations of the Higher Professional Private Dance Schools in Greece: positions and contrasts

Panourgia Marianna¹ & Foley E. Catherine¹

1. The Irish World Academy of Music and Dance, University of Limerick

Abstract

In 1983, the Presidential Decree "Regulation for the organization and operation of Higher Dance Schools" of the Ministry of Culture and Sports (PD 372/193) defines, among others, the content of contemporary dance techniques for the Higher Professional Dance Schools' entrance exams (Government Gazette 131 / A / article 23/1983 / Annex 3, pp. 2140-2143). According to it, the German school of Mary Wigman is adopted in terms of the technique of contemporary dance class. The literature review has shown that there is no research focused on the implementation of the Presidential Decree within Higher Professional Dance Schools. This gap is being filled by this work. The aim of this paper is to illustrate the content of contemporary dance techniques adopted by the Higher Professional Dance Schools for the diploma examinations. In particular, this paper aims through the example of two Higher Private Professional Dance Schools, the "Rallou Manou & Co" and the "Aktina", to investigate the content of these courses highlighting the similarities and differences, according to the Presidential Decree. To this end, an ethnographic survey was conducted in these two Schools with data collection from primary and secondary sources. It was found that at Higher Private Professional Dance School "Rallou Manou & Co." the contemporary dance technique of Limon (Limon based-release technique) is taught, while in "Aktina" an amalgam of Limon technique and Release techniques. Therefore, it is concluded that there is a differentiation of the content of contemporary dance technique class for the diploma examinations in relation to the PD of the Ministry of Culture and Sports. In addition, there is a difference in the content of the courses between these two Schools.

KEY WORDS: ethnochoreology, fieldwork research, higher dance education

Η εκπαίδευση της τεχνικής του σύγχρονου χορού για διπλωματικές εξετάσεις στις Ανώτερες Επαγγελματικές Σχολές Χορού στην Ελλάδα: θέσεις και αντιθέσεις

Πανουργιά Μαριάννα¹ & Foley E. Catherine¹

1. The Irish World Academy of Music and Dance, University of Limerick

Περίληψη

Το 1983, με το Προεδρικό Διάταγμα «Κανονισμός οργάνωσης και λειτουργίας Ανωτέρων Σχολών Χορού» του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού (ΠΔ 372/193) καθορίζεται, μεταξύ άλλων, το περιεχόμενο των μαθημάτων της τεχνικής του σύγχρονου χορού για τις διπλωματικές εξετάσεις εισαγωγής στις Ανώτερες Επαγγελματικές Σχολές Χορού (ΦΕΚ 131/Α/ άρθρο 23/1983/Παράρτημα 3, σσ. 2140-2143). Σύμφωνα με αυτό, υιοθετείται η γερμανική σχολή της Mary Wigman ως προς την τεχνική των μαθημάτων σύγχρονου χορού. Παρά την πάροδο τόσων χρόνων, η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας έδειξε ότι μέχρι σήμερα το ερευνητικό ενδιαφέρον δεν έχει επικεντρωθεί στον τρόπο υλοποίησης του Προεδρικού αυτού Διατάγματος στις Ανώτερες Επαγγελματικές Σχολές Χορού. Το κενό αυτό έρχεται να καλύψει η παρούσα εργασία. Σκοπός της εργασίας είναι η μελέτη του περιεχομένου των μαθημάτων τεχνικής σύγχρονου χορού στις Ανώτερες Επαγγελματικές Σχολές Χορού για διπλωματικές εξετάσεις σε αυτές, με βάση το Προεδρικό Διάταγμα του 1983. Ειδικότερα, η εργασία στοχεύει μέσα από το παράδειγμα δύο Ανωτέρων Ιδιωτικών Επαγγελματικών Σχολών Χορού (Α.Ι.Ε.Σ.Χ.), της Σχολής «Ραλλού Μάνου και Σία» και της Σχολής «Ακτίνα», να διερευνήσει το περιεχόμενο των μαθημάτων αυτών αναδεικνύοντας τις ομοιότητες και τις διαφορές. Για τον σκοπό αυτό, πραγματοποιήθηκε εθνογραφική έρευνα στις δύο αυτές Ανώτερες Ιδιωτικές Επαγγελματικές Σχολές Χορού με συλλογή δεδομένων από πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές. Διαπιστώθηκε ότι στην Α.Ι.Ε.Σ.Χ. «Ραλλού Μάνου και Σία» διδάσκεται η τεχνική σύγχρονου χορού του Limon (Limon based-release technique), ενώ στην «Ακτίνα» ένα συνονθύλευμα τεχνικής του Limon και τεχνικών Release. Ως εκ τούτου, συμπεραίνεται διαφοροποίηση του περιεχομένου των μαθημάτων τεχνικής σύγχρονου χορού για διπλωματικές εξετάσεις σε σχέση το ΠΔ του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού. Επιπρόσθετα, διαπιστώνεται διαφοροποίηση του περιεχομένου των μαθημάτων μεταξύ και των δύο υπό μελέτη Σχολών.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: εθνοχορολογία, επιτόπια έρευνα χορού, τριτοβάθμια ανώτερη εκπαίδευση χορού

Εισαγωγή

Ο χορός είναι πράξη που εμπεριέχει όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά τα οποία αποτελούν ένα πολύπλευρο σύστημα ιδεών, συμπεριφορών και δράσεων (Mauss, 1935) άμεσα συνδεδεμένο με τον πολιτισμό (Hanna, 1979). Στη βάση αυτή, ο χορευτής δεν είναι μόνο ένα σώμα που εκτελεί μια «άδεια» κίνηση, αλλά ένα σκεπτόμενο σώμα, πομπός και αναμεταδότης μιας σωματοποιημένης ιδέας (Sklar, 2008; Hanna, 1979; Koutsouba, 1991, 1997; Κουτσούμπα, 2010) ανοιχτής σε ερμηνεία (Kringelback, 2012). Ο χορός εκφράζει αξίες και πεποιθήσεις (Minton & Faber, 2016) σε ένα κοινό, το οποίο, όπως και εκείνος, εντάσσεται σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό, πολιτικό, χρονικό και γεωγραφικό πλαίσιο, θέση που συνιστά θέσφατο της εθνοχορολογικής προσέγγισης του χορού (Koutsouba, 1991, 1997; Κουτσούμπα, 2002).

Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στον σύγχρονο χορό, καθώς αυτό το είδος χορού περιλαμβάνει μια ιδιαίτερος εκτενή κινησιολογική πληροφόρηση, δεδομένου ότι το κυρίαρχο χαρακτηριστικό του είναι η μεγάλη ποικιλία και η ρευστότητα στις τεχνικές του. Και αυτό διότι, ο σύγχρονος χορός συνιστά ένα συνονθύλευμα επιρροών από διαφορετικά είδη και χορευτικά υβρίδια, καθώς και τον συγκερασμό παραδοσιακών πολιτιστικών στοιχείων με σύγχρονη απόδοση. Ο σύγχρονος χορός είθισται να ορίζεται ως ένα σύνολο τεχνικών που παρουσιάστηκαν και αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια του εικοστού πρώτου αιώνα και εξελίχθηκε βασιζόμενος στο προϋπάρχον χορευτικό είδος του μοντέρνου χορού (εικοστός αιώνας), ο οποίος αναπτύχθηκε σε Αμερική και Ευρώπη, και σφυρηλατήθηκε από τις εξελίξεις της κοινωνίας του τέλους του δεκάτου ενάτου αιώνα όπως η εκβιομηχάνιση, οι νέες τεχνολογίες και η ηλεκτρική ενέργεια (Μπαρμπούση, 2004). Κύριο χαρακτηριστικό του ήταν η αντίθεσή του ως προς την τεχνική και τη φιλοσοφία του κλασικού χορού (Σαρίδου, 2010; Loupre, 2010), χωρίς αυτό όμως να είναι απόλυτο. Εξέχουσες μορφές του είδους αυτού του χορού υπήρξαν οι πρωτοπόρες Loe Fuller, Isadora Duncan, Ruth St. Denis και στη θεωρία-διδασκαλία της κίνησης οι F. Delsatre, Emile Jacques Dalcroze και Rudolf Von Laban, οι οποίοι έδωσαν μια νέα προοπτική και προσέγγιση στον χορό (Μπαρμπούση, 2004; Κουτσούμπα, 2005).

Ο σύγχρονος χορός δίνει το παρόν και στην Ελλάδα έχοντας μια πολύ ενδιαφέρουσα διαδρομή, από τη πρώτη γενιά, αυτή του 1950, με πρωτεργάτριες τις Κούλα Πράτσικα, Εύα Πάλμερ, Ραλλού Μάνου και Ζουζού Νικολούδη, έως σήμερα. Κύριο σημείο ενδιαφέροντος, είναι ο τρόπος ενσωμάτωσης των γηγενών στοιχείων στο ξενόφερτο, καινοτόμο, για τα ελληνικά δεδομένα, σύστημα του μοντέρνου χορού, στην Ελλάδα, ή του σύγχρονου χορού, με βάση τα διεθνή πεπραγμένα (Μπαρμπούση, 2014; Φέσσα, 2004). Στο πλαίσιο αυτό, αξίες λόγου και έρευνας είναι οι Σχολές Χορού, οι οποίες, αφενός, απορρόφησαν τις παγκόσμιες επιρροές και, αφετέρου, έγιναν χώροι άνθισης του σύγχρονου χορού στην Ελλάδα.

Αναλυτικότερα, στην Ελλάδα οι Ανώτερες Ιδιωτικές Επαγγελματικές Σχολές Χορού ήταν και είναι ο συνδυαστικός κρίκος μεταξύ εκπαίδευσης και καλλιτεχνικής δημιουργίας του σύγχρονου χορού. Οι Ανώτερες Επαγγελματικές Χορού (ιδιωτικές και δημόσιες) στην Ελλάδα έχουν παρουσία ήδη από το 1937 με την ίδρυση της πρώτης Σχολής από την Κούλα Πράτσικα (Μπαρμπούση, 2014). Η παρουσία τους έχει συμβάλλει ουσιαστικά στα χορευτικά πεπραγμένα του κλασικού και σύγχρονου χορού της χώρας. Χαρακτηριστικό είναι ότι στην Ελλάδα υπάρχει σήμερα μια δημόσια Ανώτερη Επαγγελματική Σχολή Χορού, η Κρατική Σχολή Ορχηστρικής Τέχνης (ΚΣΟΤ) και δεκαοχτώ ιδιωτικές Ανώτερες Επαγγελματικές Χορού.

Στη ιστορία τους, από το 1937 μέχρι σήμερα, αυτές οι Σχολές Χορού υπήρξαν και συνεχίζουν να είναι υπεύθυνες για την εκπαίδευση χορευτών, χορογράφων και καθηγητών σύγχρονου χορού στην Ελλάδα. Στη βάση αυτή, ο τρόπος διδασκαλίας και η τεχνική του σύγχρονου χορού στις Σχολές αυτές συνιστούν δύο πολύ σημαντικές παραμέτρους. Η σημαντικότητα αυτή αναδεικνύεται από το γεγονός της έκδοσης του Προεδρικού Διατάγματος 372/1983 (ΦΕΚ 131/Α/ άρθρο 23/1983, σσ. 2136-2145), το οποίο, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνει συγκεκριμένο Πρόγραμμα Σπουδών και κάνει αναφορά στα διδασκόμενα μαθήματα και στην ύλη των Σχολών αυτών. Συγκεκριμένα, στο παράρτημα 3 του Προεδρικού Διατάγματος (σσ. 2140-2143), γίνεται αναφορά στα δυο κυριότερα συστήματα του σύγχρονου χορού τα οποία είναι: «α / Το αμερικάνικο με κύρια ηγετική μορφή την Μάρθα Γκράχαμ (Martha Graham) και β/ Το γερμανικό με κύρια ηγετική μορφή την Μάιρη Βίγκμαν (Mary Wigman)». Στη συνέχεια του Προεδρικού Διατάγματος, αναλύεται η τεχνική της Mary Wigman.

Παρά την ύπαρξη Προγράμματος Σπουδών όπου δίνονται η βασική τεχνική και η διδακτέα ύλη στην περίπτωση του σύγχρονου χορού, οι καθηγητές σύγχρονου χορού διατηρούν την ελευθερία να στηριχθούν στη βασική μέθοδο και να δημιουργήσουν επιπλέον αυτής. Αυτό καθίσταται σαφές και από το Προεδρικό Διάταγμα, στο τέλος του οποίου επισημαίνεται: «η γοητεία του σύγχρονου χορού, είναι η ελευθερία που δίνει στον δάσκαλο να αναπτύξει πάνω στη βασική μέθοδο που του παρέχει, την φαντασία και την πρωτοβουλία του μαθητού του, μέσα από ρυθμική και μοτιβική ποικιλία». Συνεπώς, δημιουργείται πρόσφορο έδαφος για την ύπαρξη ποικιλομορφίας τόσο στον τρόπο διδασκαλίας και προσέγγισης του σύγχρονου χορού, όσο και στην ανάπτυξη της βασικής τεχνικής.

Παρόλα τα πολύ ενδιαφέροντα στοιχεία που προαναφέρθηκαν, από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας διαπιστώθηκε ότι το ερευνητικό ενδιαφέρον δεν έχει μέχρι σήμερα επικεντρωθεί σε μια εθνοχορολογική μελέτη που να αφορά την εκπαίδευση του σύγχρονου χορού στο πλαίσιο των Σχολών αυτών και ειδικότερα των ιδιωτικών. Πιο συγκεκριμένα, η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας έδειξε ότι υπάρχει σαφώς τα τελευταία χρόνια άνθιση ως προς τη μελέτη και έρευνα σε αυτές τις Σχολές. Μάλιστα, το ερευνητικό αυτό ενδιαφέρον πρόσφατα έχει αναπτυχθεί και υπό το πρίσμα μιας εθνοχορολογικής προσέγγισης μέσα από τη διεξαγωγή εθνογραφικής επιτόπιας έρευνας που συνιστά τον πυρήνα της (Buckland, 1999) προσέγγισης που κυρίως έχει υιοθετηθεί στον ελληνικό παραδοσιακό χορό (Fountzoulas, 2016). Χαρακτηριστικά παραδείγματα ως προς άλλα είδη χορού αποτελούν η έρευνα της Αλκαλάη (2002), η οποία εστιάζει στη δομή της Κρατικής Σχολής Ορχηστρικής Τέχνης και της Μουρέλου (2018), η οποία εστιάζει στο παιδαγωγικό πλαίσιο της Κρατικής Σχολής Ορχηστρικής Τέχνης και της Ανώτερης Επαγγελματικής Σχολής Χορού της Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

Ωστόσο, η μέχρι σήμερα εθνοχορολογική έρευνα δεν έχει αγγίξει την εκπαίδευση του σύγχρονου χορού στο πλαίσιο των Σχολών αυτών. Έτσι, η παρούσα έρευνα συνιστά το πρώτο εγχείρημα εφαρμογής της επιτόπιας έρευνας στον σύγχρονο χορό μέσα από το παράδειγμα των Ανώτερων Ιδιωτικών Σχολών Χορού.

Σκοπός της εργασίας είναι η μελέτη του περιεχομένου των μαθημάτων τεχνικής σύγχρονου χορού στις Ανώτερες Επαγγελματικές Σχολές Χορού για διπλωματικές εξετάσεις σε αυτές, με βάση το Προεδρικό Διάταγμα του 1983. Ειδικότερα, η εργασία στοχεύει μέσα από το παράδειγμα δύο Ανώτερων Ιδιωτικών Επαγγελματικών Σχολών Χορού, της Σχολής «Ραλλού Μάνου και Σία» και της Σχολής «Ακτίνα», να διερευνήσει το περιεχόμενο των μαθημάτων αυτών αναδεικνύοντας τις ομοιότητες και τις διαφορές.

Μέθοδος

Στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε η εθνογραφική μέθοδος έτσι όπως αυτή εφαρμόζεται στην περίπτωση του χορού (Buckland, 1999; Sklar, 1991) έτσι ώστε να γίνει λεπτομερής περιγραφή (Geertz, 1973) του αντικείμενου της έρευνας. Ειδικότερα, η συλλογή των εθνογραφικών δεδομένων έγινε με βάση την επιτόπια εθνογραφική μέθοδο όπως αυτή εφαρμόζεται στη μελέτη του χορού και στηρίχθηκε στη χρήση πρωτογενών και δευτερογενών πηγών (Γκέφου-Μαδιανού, 1997, 1999; Grimes, 1982; Jackson, 1987; Λυδάκη, 2001; Πετρονώτη, 2002; Spradley, 1983). Οι πρωτογενείς πηγές αναφέρονται στα δεδομένα που συλλέχτηκαν κατά τη διάρκεια της επιτόπιας έρευνας (παρατήρηση, συνέντευξη, καταγραφή-απεικόνιση του μαθήματος κ.λπ.). Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας πραγματοποιήθηκε επιτόπια έρευνα σε δύο Ανώτερες Ιδιωτικές Επαγγελματικές Σχολές Χορού στην Ελλάδα, και, συγκεκριμένα, στις Σχολές Χορού «Ραλλού Μάνου & Σία» και «Ακτίνα» της εταιρείας «Λόγω Χορού». Η επιλογή των δύο υπό μελέτη Σχολών δεν ήταν τυχαία. Στις δύο αυτές Σχολές υπήρχε η χωροχρονική δυνατότητα διεξαγωγής έρευνας από τη μια ερευνήτρια, ενώ, παράλληλα, ήταν οι Σχολές στις οποίες δόθηκε πρόσβαση για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας. Επιπλέον, η επιλογή των ιδιωτικών Σχολών Χορού και όχι της δημόσιας έγινε καθαρά για λόγους δυνατότητας πρόσβασης καθώς στη δημόσια εκπαίδευση υπάρχει μια μακρόχρονη διαδικασία για τη λήψη άδειας που ξεπερνούσε τις χωροχρονικές δυνατότητες διεξαγωγής της έρευνας.

Η επιτόπια έρευνα στις δύο αυτές Σχολές («Ραλλού Μάνου & Σία» και «Ακτίνα») πραγματοποιήθηκε κατά τη χρονική περίοδο Δεκεμβρίου 2016 έως και Ιουλίου 2017. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα προσανατολίστηκε

στην καταγραφή και ανάλυση του χορογραφημένου μαθήματος σύγχρονου χορού το οποίο παρουσιάζεται ενώπιον της καλλιτεχνικής εξεταστικής επιτροπής του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού. Το χορογραφημένο μάθημα είναι ένα απόσταγμα των μαθημάτων που έχουν προηγηθεί κατά την διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους και εμπεριέχει στοιχεία της τεχνικής ύλης των τριών χρόνων φοίτησης των σπουδαστών στις Α.Ι.Ε.Σ.Χ. Το μάθημα αυτό παρουσιάζεται από τους σπουδαστές του τρίτου και τελευταίου έτους ως μέρος των διπλωματικών τους εξετάσεων.

Στην καταγραφή συμπεριλήφθησαν η τεχνική σύγχρονου χορού η οποία χρησιμοποιήθηκε, η δομή του μαθήματος, οι ασκήσεις που δόθηκαν, οι μουσικές οι οποίες επένδυσαν τις ασκήσεις, η χωροταξική προσέγγιση των ασκήσεων, οι σχέσεις μεταξύ των συμμετεχόντων και ο ρόλος που διαδραμάτισε η παρουσία της μιας ερευνήτριας στην αίθουσα κατά τη διάρκεια των μαθημάτων. Και στις δύο περιπτώσεις εθνογραφικής έρευνας, ο ρόλος της ερευνήτριας περιορίστηκε στην παρατήρηση και στη λεπτομερή καταγραφή, και όχι στη συμμετοχική παρατήρηση καθώς αυτό θα δυσχέραινε αφενός τους σπουδαστές, οι οποίοι προσπαθούν για την τελειοποίηση των ασκήσεων ενόψει των διπλωματικών τους εξετάσεων, και, αφετέρου, την καταγραφή της δομής του μαθήματος, της τεχνικής των ασκήσεων, της παρατήρησης των χορευτών, των καθηγητών σύγχρονου χορού, των μουσικών που συνόδευαν την παράδοση του μαθήματος και των σχέσεων μεταξύ των συμμετεχόντων (καθηγητή χορού, σπουδαστών και μουσικού).

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι κατά τη χρονική περίοδο, διεξαγωγής της έρευνας, 2016-2017, υπήρχαν δεκατέσσερις Ανώτερες Ιδιωτικές Επαγγελματικές Σχολές Χορού στην Ελλάδα. Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι δύο χρόνια αργότερα, το 2019, οι Ανώτερες Ιδιωτικές Επαγγελματικές Σχολές Χορού έχουν αυξηθήκαν σε δεκαεννέα (<https://www.culture.gr/el/service/SitePages/view.aspx?iID=2601>).

Ως προς τις δευτερογενείς πηγές, αυτές αφορούν στα δεδομένα που συλλέχθηκαν με βάση τη βιβλιογραφική έρευνα και την αρχειακή εθνογραφική έρευνα, και αφορούν τη μελέτη αρχειακού υλικού και στατιστικών δεδομένων από το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού και την Ελληνική Ανεξάρτητη Στατιστική Αρχή, καθώς και βιβλιογραφία σχετική με τον σύγχρονο χορό και τη διδασκαλία του. Ταυτόχρονα, έγινε εκτενής έρευνα στο αρχείο του Τμήματος Εκπαίδευσης Θεάτρου και Χορού του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού (Προεδρικά Διατάγματα, Νόμοι, Τροπολογίες και Φ.Ε.Κ.) που αναφέρονταν στις Ανώτερες Ιδιωτικές Σχολές Χορού στην Ελλάδα, καθώς και στο αρχείο του Σωματείου Ελλήνων Χορογράφων.

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να σημειωθεί πως δεν υπάρχουν ακριβείς πληροφορίες για το Πρόγραμμα Σπουδών ή τον τρόπο διδασκαλίας του σύγχρονου χορού στις πρώτες Ανώτερες Επαγγελματικές Σχολές Χορού στην Ελλάδα που λειτουργούσαν πριν την έκδοση του σχετικού ΦΕΚ, παρά μόνο γενικά στοιχεία για το περιεχόμενο και το ύψος των μαθημάτων από μαρτυρίες μαθητριών. Στοιχεία μπορούν να αντληθούν για δύο Σχολές, την Κρατική Σχολή Ορχηστρικής Τέχνης (ΚΣΟΤ - πρώην Ανώτερη Σχολή Χορού της Κούλας Πράτσικα) μέσα από το σύγγραμμα της Μπαρμπούση (2014), καθώς και από μέρος του αρχείου της Ραλλούς Μάνου, το οποίου υπάρχει στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Αποτελέσματα

Προεδρικό Διάταγμα 372/1983

Με βάση το Άρθρο 23 του Προεδρικού Διατάγματος «Κανονισμός οργάνωσης και λειτουργίας Ανωτέρων Σχολών Χορού» (ΦΕΚ 131/Α/23.9.1983, σσ. 2140-2143), υπογεγραμμένο από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κωνσταντίνο Γ. Καραμανλή και τον Απόστολο Κακλαμάνη, Υπουργό Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων και Μελίνα Μερκούρη, Υπουργό Πολιτισμού και Επιστημών, ο σύγχρονος χορός είναι το δεύτερο σε σειρά βασικό μάθημα των Ανωτέρων Επαγγελματικών Σχολών Χορού μετά τον κλασικό χορό έχοντας μιάμιση ώρα διάρκεια στο ημερήσιο πρόγραμμα σπουδών.

Το επόμενο άρθρο του Προεδρικού Διατάγματος (ΠΔ), Άρθρο 24, σημειώνει ότι: «Η ύλη των μαθημάτων που διδάσκονται, κατά τη διάρκεια των τριών (3) ετών σπουδών στα τμήματα Καθηγητών Χορού και Χορευτών των ανώτερων Σχολών Χορού καθορίζονται στα παραρτήματα 1 έως και 10 του Διατάγματος αυτού».

Συγκεκριμένα, για τον σύγχρονο χορό ισχύει το παράρτημα 3 του άρθρου αυτού όπου διευκρινίζεται ότι: «Η κατανομή της ύλης των μαθημάτων στα τρία έτη σπουδών όπου δεν καθορίζεται, γίνεται από το Σύλλογο των Καθηγητών της οικείας Σχολής».

Τα σημαντικότερα συστήματα σύγχρονου χορού, βάσει του παραρτήματος 3 του Άρθρου 24 του Προεδρικού Διατάγματος, είναι το αμερικάνικο με εξέχουσα μορφή την Martha Graham και το γερμανικό με εξέχουσα μορφή την Mary Wigman. Όπως επισημαίνεται και στο ΠΔ, στα δύο συστήματα βασίστηκαν κυρίως οι επόμενες των πρωτεργατών γενιές διακεκριμένων χορευτών, χορογράφων και καθηγητών σύγχρονου χορού, όπως, για παράδειγμα, οι Jose Limon και Rosalia Chladek. Τα τρία βασικά στοιχεία του σύγχρονου χορού κατά το παράρτημα 3 είναι: α/ η έντονη χρησιμοποίηση της σπονδυλικής στήλης σε σύμπτυξη (Contraction) και επαναφορά ή τέντωμα (Release), β/ η χρήση ολόκληρου του σώματος (εννοείται κεφάλι, κορμός, άνω και κάτω άκρα) σε κάθε δυνατή στάση και σε όλες τις θέσεις (ξαπλωτές, καθιστές, γονατιστές, ορθές) και γ/ οι έντονες περιστροφικές κινήσεις του κορμού σε συνδυασμό με κινήσεις ώμων και κεφαλιού.

Στη συνέχεια, γίνεται εκτενής αναφορά στο γερμανικό σύστημα σύγχρονου χορού της Mary Wigman. Βάσει αυτού, παρέχεται η δομή του μαθήματος κατά την οποία: το μάθημα αρχίζει με μια προθέρμανση σε ορθή θέση στο κέντρο, η οποία περιλαμβάνει «τεντώματα κορμιού» με: «πόδια κλειστά ή ανοιχτά, με χέρια ψηλά, πλάγια, μπρος, πίσω, κάτω, με στροφές κεφαλιού, ώμων, θώρακος, μέσης και λεκάνης στις κατευθύνσεις και κύκλους...». Συνεχίζει με Plie (λύγισμα) σε κλειστά και ανοιχτά γόνατα και από γόνατο σε γόνατο και με ξεδίπλωμα ταρσών στατικά, που εξελίσσεται σε κίνηση βαδίσματος και τρεξίματος για να καταλήξει πάλι στο κέντρο με λύσιμο κορμιού (σε κάμψη εμπρός και χαλαρά χέρια). Στην συνέχεια αναπτύσσεται ένα κεφάλαιο ή συνδυασμός 2 ή 3 κεφαλαίων στις διάφορες θέσεις.

Ομοίως, δίνονται λεπτομέρειες για τα κεφάλαια του μαθήματος τα οποία βασίζονται στα κύρια ήδη της κίνησης που εφαρμόζονται στον σύγχρονο χορό, δηλαδή: την εντατική, παλμική (εννοείται: παλμός μελών του σώματος) οδηγημένη ή ελαστική κίνηση, το λύσιμο, την σύμπτυξη (contraction) [εννοείται σύσπαση των κοιλιακών μυών], το χαλάρωμα και το ξεδίπλωμα, την ισορροπία, το βάδισμα και το τρέξιμο, τις στροφές, την περιστροφή, το πήδημα και το αναπήδημα.

Ανώτερη Ιδιωτική Επαγγελματική Σχολή Χορού «Ραλλού Μάνου & Σία»

Η Ανώτερη Επαγγελματική Ιδιωτική Σχολή Χορού «Ραλλού Μάνου & Σία» ιδρύθηκε στην Αθήνα ως Ερασιτεχνική Σχολή Χορού το 1941 από την Ραλλού Μάνου, ενώ δέκα χρόνια αργότερα, το 1951, περιλαμβάνει και επαγγελματικά τμήματα. Το 1988, μετά τον θάνατο της Ραλλούς Μάνου, η Βούλα Μωραγέμου, μαθήτρια της Μάνου και χορεύτρια του Ελληνικού Χοροδράματος, αναλαμβάνει τη διοίκηση της Σχολής την οποία έχει ως σήμερα. Η κ. Μωραγέμου συνεχίζει να είναι γενική διευθύντρια έως και σήμερα (2019). Υπεύθυνη καθηγήτρια του μαθήματος του σύγχρονου χορού και Διευθύντρια Σπουδών της Σχολής από το 2000 είναι η Αλίκη Καζούρη, η οποία στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας (2016-2017) παραχώρησε την ύλη του χορογραφημένου μαθήματος της τεχνικής σύγχρονου χορού που πραγματοποιήθηκε στη Σχολή στις 23 Μαΐου 2017.

Πιο συγκεκριμένα, στο χορογραφημένο στο μάθημα της τεχνικής σύγχρονου χορού χρησιμοποιείται εν γένει η τεχνική Limon based-release technique (δηλαδή η τεχνική release που έχει εισαχθεί από τον χορευτή και χορογράφο Jose Limon). Το συγκεκριμένο μάθημα είχε την εξής δομή: ασκήσεις προθέρμανσης, ασκήσεις τεχνικής, ασκήσεις ενδυνάμωσης, ρυθμικές ασκήσεις, ασκήσεις σε ζευγάρια (partnering), συνδυασμοί διαφόρων στοιχείων σύγχρονου χορού και άλματα. Κάθε μία από τις ασκήσεις που δόθηκαν στους σπουδαστές κατά τη διάρκεια του χορογραφημένου μαθήματος είχε διαφορετικούς στόχους και περιείχε διαφορετικά τεχνικά στοιχεία τα οποία αναλύονταν από την διδάσκουσα ως εξής (Καζούρη, 2017):

1. Σειρά ασκήσεων προθέρμανσης διασχίζοντας το χώρο (περπάτημα στα τέσσερα, τρέξιμο πίσω, κυλίσματα στο πάτωμα αιωρήσεις). Μουσική: 4/4, Parole Dalida.
2. Προθέρμανση των ισχίων και της σπονδυλικής στήλης σε ξαπλωτή θέση με διαδοχικές κινήσεις, spirals, και διατάσεις των οπισθίων μηριαίων μυών. Μουσική: 4/4, αυτοσχεδιασμός.
3. Απομόνωση των κάτω άκρων με ταλαντώσεις, αλλαγές επιπέδων και κατευθύνσεων, στροφές στο πάτωμα, διαδοχικές κινήσεις του κορμού, παλμικές κινήσεις, body waves. Μουσική: 4/4, Ravel Pavane for a dead princess.

4. Ενδυνάμωση χεριών με γρήγορες στροφές, αλλαγές σημείων στήριξης, Πτώσεις. Μουσική: 4/4, The Beatles While my guitar gently weeps.
5. Συνδυασμός στο πάτωμα με διαφόρων ειδών διαδοχικές κινήσεις (κυκλικά κυλίσματα, σύσπαση στο θώρακα, κύματα, ξεδιπλώματα, μαζέματα, έκταση του θώρακα, isolation, παλμοί, στροφές στο μεσαίο επίπεδο αλλαγές σημείων στήριξης, διατάσεις. Μουσική: 4/4, The Beatles While my guitar gently weeps.
6. Πτώσεις, bounces, σε καθιστή θέση, μετακινήσεις στο χαμηλό και μεσαίο επίπεδο, ξεδιπλώματα οδηγημένα και απότομα, διαφορετικά είδη στηρίξεων στα χέρια και στους ώμους, στροφές εκτός άξονα, slides, décalés, spirals, ενέργεια impulse και impact. Μουσική: 4/4, Miles Davis A night in Tunisia.
7. Άσκηση που διασχίζει τον χώρο για συντονισμό και διάφορα είδη στροφών (με περπάτημα, στη λεκάνη, με αλλαγή επιπέδου, με spiral, illusion). Μουσική: αυτοσχεδιασμός πάνω σε ινδική μουσική.
8. Άσκηση έντονης δυναμικής με πολύ γρήγορα isolations σε χέρια και πόδια, αποκλίσεις από τον κάθετο άξονα. Συγκοπικές κινήσεις, χρήση μοχλών για εκτινάξεις και δυναμικές στηρίξεις. Μουσική: 2/4, Duke Ellington It don't mean a thing.
9. Συνδυασμός με θέμα τις παλμικές κινήσεις, αλλαγές επιπέδων, κατευθύνσεων, με πηδήματα και partnering. Μουσική: 3/4, La Llorona
10. Συνδυασμός σε ζευγάρια με αντιθέσεις, κυματιστές κινήσεις, tilts, πηδήματα. Μουσική: αυτοσχεδιασμός σε 7/8.
11. Χορευτικός συνδυασμός με θέμα τη συνεχή εναλλαγή δυναμικής. Μουσική: 3/4, Pink Floyd Shine on you crazy diamond.
12. Χορευτικός συνδυασμός για μεγάλα και γρήγορα πηδήματα σε όλες τις διαγώνιες. Μουσική: 3/8, αυτοσχεδιασμός πάνω σε μεσαιωνικό saltarello.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι οι σπουδαστές είχαν τη δυνατότητα να εκτελέσουν τις ασκήσεις νούμερο δύο και εννέα με ένταξη προσωπικών τους κινησιολογικών επιλογών. Στο μάθημα δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα στη χρήση του πάνω μέρους του κορμού. Έγινε επίσης εκτενής χρήση στοιχείων από την τεχνική του Jose Limon τα οποία αφορούν την χρήση διαδοχικών κινήσεων, την ευθυγράμμιση του σώματος, τη χρήση του βάρους και την αιώρηση. Επιπλέον, χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία της τεχνικής του αυτοσχεδιασμού με επαφή (contact improvisation), η οποία στηρίζεται στη σχέση επαφής μεταξύ δυο σωμάτων (Νικολοπούλου, 2020). Επιπρόσθετα, χρησιμοποιήθηκαν χειρονομίες που παραπέμπουν στον ελληνικό παραδοσιακό χορό (π.χ. τα χέρια στους ώμους). Στο αρχικό μέρος του μαθήματος δόθηκε βάση στη ρευστότητα των σωμάτων και των κινήσεων, καθώς και στην χρήση του στοιχείου της αναπνοής. Αντίθετα, στο τελικό μέρος τονίστηκε η ρυθμική καθαρότητα και ακρίβεια.

Οι μουσικές που συνόδευαν το μάθημα επιλέχθηκαν κατόπιν συνεννόησης μεταξύ διδάσκουσας και πιανίστα, εκτελούνταν από τον ίδιο τον πιανίστα και ποίκιλλαν σε είδος και ρυθμό. Υπήρχαν τραγούδια ροκ, κλασσικά κομμάτια, όπως και τζαζ αυτοσχεδιασμοί σε παραδοσιακά ελληνικά τραγούδια ή διασκευές ποπ τραγουδιών. Οι ρυθμοί που χρησιμοποιήθηκαν ήταν: 4/4 κυρίως στις ασκήσεις προθέρμανσης, 2/4 κυρίως στις ασκήσεις όπου εκτελούνται απομονώσεις μελών και έντονες, δυναμικές κινήσεις, 3/4 στις ασκήσεις που περιλαμβάνουν παλμικές κινήσεις, 7/8 σε άσκηση σε ζευγάρια (partnering), 3/8 σε άσκηση με γρήγορα πηδήματα και, τέλος, χρησιμοποιήθηκαν αυτοσχεδιασμοί βασισμένοι σε ινδική μουσική για την συνοδεία άσκησης με διάφορα είδη στροφών. Οι ασκήσεις εκτελούνταν με μέτωπο προς τον καθρέφτη της αίθουσας, χώρος ο οποίος αντιπροσωπεύει νοητά τη θέση της καλλιτεχνικής επιτροπής του Υπουργείου στην οποία θα παρουσιαστεί το μάθημα κατά τη διάρκεια των διπλωματικών εξετάσεων.

Η διδάσκουσα έδινε συνεχώς διορθώσεις που αφορούσαν κυρίως την ποιότητα της κίνησης (ελαφριά, εντατική, άμεση κτλ), τη ρυθμική ακρίβεια και τη σχέση μεταξύ των σπουδαστών κατά τη διάρκεια των ασκήσεων στον αυτοσχεδιασμό με επαφή (contact improvisation) και στα ζευγάρια (partnering). Αρκετές από τις ασκήσεις στηρίζονταν στην αλληλεξάρτησης κίνησης και μουσικής, σπουδαστών και πιανίστα, δημιουργώντας έναν ιδιαίτερο μεταξύ τους 'διάλογο'. Ο πιανίστας είχε συνεχώς οπτική επαφή με τους σπουδαστές που ακολουθούσαν πιστά τις οδηγίες του και τους οποίους βοηθούσε ή ενθάρρυνε σε περίπτωση λάθους.

Η Ανώτερη Ιδιωτική Επαγγελματική Σχολή Χορού «Ακτίνα» βρίσκεται στην Αθήνα. Ιδρύθηκε το 2013 από την Μπέττυ Δραμισιώτη, Διευθύντρια και υπεύθυνη καθηγήτρια της «Ακτίνας» η οποία στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας (2016-2017) παραχώρησε την ύλη του χορογραφημένου μαθήματος που πραγματοποιήθηκε στη Σχολή την 1η Ιουνίου 2017.

Πιο συγκεκριμένα, στο χορογραφημένο μάθημα της τεχνικής σύγχρονου χορού χρησιμοποιείται εν γένει η τεχνική «Jose Limon και των τεχνικών release όσο αναφορά τον έλεγχο της μυϊκής έντασης, την συνειδητοποίηση του εύρους της κίνησης μέσα στις αρθρώσεις και την αποτελεσματική ενέργεια που χρειάζεται για να είναι λειτουργικό το σώμα του χορευτή» (Δραμισιώτη, 2017).

Πιο συγκεκριμένα, στο μάθημα μελετάται η χρήση και αντίσταση της/στην βαρύτητας, η χρήση του momentum που προκύπτει από την πτώση όλου του σώματος ή μεμονωμένων μελών, η χρήση των αντίθετων δυνάμεων για την διατήρηση της ισορροπίας, η σύνδεση του σώματος με τον χώρο η διαδοχική κίνηση, η ικανότητα απομόνωσης (των μελών), η χρήση της αιώρησης και η εναλλαγή των δυναμικών σε σχέση με την μυϊκή δύναμη και τον ρυθμό. Επίσης, δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στο κάτω μέρος του σώματος, στη 'γείωση' (δηλαδή στη σχέση των χορευτών με το πάτωμα), στην έκταση των σωμάτων, όπως και στη χρήση εναλλαγών (επιπέδου, ταχύτητας, δυναμικής).

Το μάθημα είχε την εξής δομή: ασκήσεις προθέρμανσης, ασκήσεις τεχνικής, ρυθμικές ασκήσεις, ασκήσεις σε ζευγάρια (partnering), συνδυασμοί διαφόρων στοιχείων σύγχρονου χορού και άλματα και την ακόλουθη δομή (Δραμισιώτη, 2017).

1. 4/4, (πάτωμα): Διαδοχική κίνηση με διαφορετικά σημεία έναρξης. Η λεκάνη μακριά από το θώρακα.
2. 4/4, (απομόνωση ποδιών, πάτωμα): Απομόνωση στην άρθρωση του ισχίου. Σύνδεση των πελμάτων με τη λεκάνη. Πέρασμα από το μεσαίο στο όρθιο επίπεδο.
3. 6/8, (ωμοπλάτες, κορμός): Ενεργοποίηση ωμοπλάτης-χεριών. Αλλαγές μετώπων, επιπέδων που προκαλούνται από τον κορμό-χέρια.
4. 6/8, (συντονισμός για αλλαγή επιπέδων): Χρησιμοποίηση διαφορετικών σημείων στήριξης μέσα από παλμούς. Σταδιακό ανέβασμα στο όρθιο επίπεδο. Ο συντονισμός του σώματος προκύπτει από την ενεργοποίηση των κοιλιακών μυών-κέντρου.
5. 5/8, (σε δεύτερη θέση): Κάμψη στην άρθρωση του ισχίου. Στρέψη κορμού και μεταφορά στο όρθιο επίπεδο. Παλμοί με αλλαγές μετώπων από τα χέρια και τις ωμοπλάτες με ταυτόχρονη εναλλαγή βάρους από το ένα πόδι στο άλλο (σούστες).
6. 4/4, Συνδυασμός στο χαμηλό και μεσαίο επίπεδο. Έντονη χρήση ώθησης για την μεταφορά του βάρους.
7. 4/4, (όρθια θέση - Αντίθετες δυνάμεις): Plie με ταυτόχρονη χρήση κορμού.
8. 6/8, (απομόνωση στην άρθρωση του ισχίου): Swing στην άρθρωση του ισχίου. Ελεύθερη κίνηση στα πόδια που προκαλεί στηρίξεις στα χέρια, πέρασμα από το χαμηλό επίπεδο
9. 3/4, (αυτοσχεδιασμός): Μικρές κινήσεις, διακεκομμένη ροή.
10. 3/8, (μετακίνηση στο χώρο): Περιλαμβάνει στροφές που αλλάζουν επίπεδο, απομόνωση, έντονη χρήση αιώρησης-πτώσης και αλλαγές κατευθύνσεων.
11. 4/4, (adagio): Αργή ταχύτητα με εκρήξεις, έντονο το στοιχείο έντασης-χαλάρωσης.
12. 2/4, (συνδυασμός) Συνδυασμός με εναλλαγές δυναμικής, χρήση των επιπέδων, με μετακίνηση στο χώρο και στο σημείο, άλματα σε ύψος και με μετακίνηση. Ο συντονισμός προκύπτει από την ενέργεια - επικοινωνία των χορευτών.

Στην περίπτωση της Σχολής αυτής, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ενθαρρύνεται η προσωπική κινησιολογική έκφραση του κάθε σπουδαστή-χορευτή μέσα από όλες τις ασκήσεις οι οποίες περιλαμβάνουν αυτοσχεδιασμούς από τους ίδιους, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων όπως η δωδέκατη άσκηση, η οποία είναι δομημένη μόνο από τη διδάσκουσα.

Οι μουσικές που συνόδευαν το μάθημα επιλέχθηκαν κατόπιν συνεννόησης μεταξύ της διδάσκουσας και του πιανίστα. Οι περισσότερες μουσικές είναι συνθέσεις του ίδιου του πιανίστα. Επίσης, υπάρχουν εκτελέσεις άλλων μουσικών κομματιών ή συνθετών, παραδείγματος χάρι, η μουσική της δέκατης άσκησης, η οποία είναι ένα μπαρόκ κομμάτι του Bach σε 3/8. Τέλος, τα μουσικά κομμάτια ποίκιλαν ρυθμικά. Οι ρυθμοί που χρησιμοποιήθηκαν ήταν οι εξής: 4/4 (στις περισσότερες ασκήσεις), 3/4 στην άσκηση αυτοσχεδιασμού των

σπουδαστών, 6/8 στις ασκήσεις με αλλαγές μετώπων, επιπέδων και χρήση διαφορετικών σημείων στήριξης του σώματος, 5/8 στην άσκηση με στρέψεις, στροφές, παλμούς και εναλλαγές βάρους. Τέλος, χρησιμοποιήθηκε ρυθμός 2/4 στην τελευταία άσκηση, η οποία ήταν συνδυασμός πολλών στοιχείων και προσθήκη αλμάτων.

Η νοητή θέση της επιτροπής των διπλωματικών εξετάσεων (μπροστά - θέση του καθρέφτη) λαμβάνεται υπόψη μόνο ως σημείο αναφοράς. Ως εκ τούτου, οι ασκήσεις του μαθήματος δεν είχαν πάντα κατά μέτωπο κατεύθυνση τόσο όσο αφορά την κίνηση, όσο και την τοποθέτηση των σωμάτων. Με άλλα λόγια, δεν χρησιμοποιήθηκε η λογική του προσκηνίου βάσει της οποίας το χωρικό σημείο όπου απευθύνεται η κίνηση και η ενέργεια των χορευτών είναι το κοινό στην πλατεία του θεάτρου (κατά μέτωπο). Το μάθημα ήταν χορογραφημένο έτσι ώστε οι χορευτές και οι κινήσεις να απευθύνονται προς όλες οι πλευρές του χώρου (μπροστά - πίσω - δεξιά και αριστερά). Το γεγονός αυτό προκαλεί το ενδιαφέρον στην παρακολούθηση του μαθήματος καθώς οι σπουδαστές δημιουργούν κινητικές δράσεις σε σημεία του χώρου μη αναμενόμενα (π.χ. στο πίσω μέρος της αίθουσα όντας με πλάτη προς την επιτροπή). Αυτό δημιουργεί και επιβάλλει ένα υψηλό επίπεδο κιναισθησίας από τους σπουδαστές ώστε να αποφευχθούν ατυχήματα κατά την διάρκεια εκτέλεσης των ασκήσεων.

Η διδάσκουσα επέμενε στο πλαίσιο των ασκήσεων χωρίς να προσπαθούν να μιμηθούν ή να αντιγράψουν την κίνηση των σπουδαστών. Διόρθωνε τις κινήσεις οι οποίες δεν προέκυπταν ενσυνείδητα και τόνιζε πως τα σώματα θα πρέπει να χρησιμοποιούν όλο το εύρος τους, από την μικροσκοπική χειρονομία έως την πλήρη έκταση όλου του σώματος. Ο πιανίστας είχε έναν ενδιαφέροντα ρόλο, ιδίως στις ασκήσεις όπου έπρεπε να συγχρονίσει τη μουσική εν μέσω της άσκησης ή την στιγμή εκκίνησης μιας προσυμφωνημένης κίνησης.

Συζήτηση-Συμπεράσματα

Σκοπός της εργασίας είναι η μελέτη του περιεχομένου των μαθημάτων τεχνικής σύγχρονου χορού στις Ανώτερες Επαγγελματικές Σχολές Χορού για διπλωματικές εξετάσεις σε αυτές, με βάση το Προεδρικό Διάταγμα «Κανονισμός οργάνωσης και λειτουργίας Ανωτέρων Σχολών Χορού» του 1983. (ΦΕΚ 131/Α/23.9.1983). Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να αναφερθεί ότι στο Π.Δ. δεν παρέχεται κανένα στοιχείο για τη μουσική κατά τη διάρκεια του μαθήματος σύγχρονου χορού, ούτε για τη χωροταξική σύνθεση στο πλαίσιο των μαθημάτων σύγχρονου χορού. Συνεπώς, δεν μπορεί να γίνει συζήτηση ως προς τις παραμέτρους αυτές.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας που διεξήχθη διαπιστώθηκε ότι τα χορογραφημένα μαθήματα σύγχρονου χορού των διπλωματικών εξετάσεων των δύο Ανωτέρων Ιδιωτικών Επαγγελματικών Σχολών Χορού «Ραλλού Μάνου & Σία» και «Ακτίνα» της εταιρείας «Λόγω Χορού», έχουν απόκλιση από το περιεχόμενο το οποίο προσδιορίζεται από το Παράρτημα 3 του Άρθρου 24 του Προεδρικού Διατάγματος του 1983 και το οποίο εστιάζει στην τεχνική της Mary Wigman καθώς για την τεχνική της Martha Graham δεν υπάρχει καμία οδηγία πέρα από μια απλή αναφορά.

Αναλυτικότερα, στην Ανώτερη Ιδιωτική Επαγγελματική Σχολή Χορού «Ραλλού Μάνου & Σία» χρησιμοποιείται η τεχνική Limon based-release technique με βασικά στοιχεία την ευθυγράμμιση του σώματος, την αντίσταση στη βαρύτητα, την αιώρηση, την πτώση-επαναφορά, τη διαδοχική κίνηση, την απομόνωση και την εναλλαγή εν δυνάμει και κινητικής ενέργειας. Η δομή του μαθήματος παρεκκλίνει από αυτό του Π.Δ. έχοντας περισσότερες ομοιότητες με ένα μάθημα της τεχνικής του Limon. Αντίθετα, υπάρχουν ομοιότητες ως προς τη χρήση των βασικών ειδών κίνησης του σύγχρονου χορού, οι οποίες είναι η εντατική, παλμική, οδηγημένη και ελαστική κίνηση, όπως, επίσης, και η χρήση όλου του σώματος σε διάφορες θέσεις, οι απομονώσεις μελών, βαδίσματος - τρεξίματος και αλμάτων.

Ομοίως συμβαίνει και την Ανώτερη Ιδιωτική Επαγγελματική Ιδιωτική Σχολή Χορού «Ακτίνα» όπου χρησιμοποιείται ένα συνονθύλευμα των τεχνικών Limon και των μετέπειτα τεχνικών release. Η δομή του μαθήματος βασίζεται στην αντίσταση στη βαρύτητα (αντίθεση), στην εναλλαγή εν δυνάμει και κινητική ενέργεια, στην απομόνωση των μελών του σώματος, τη διαδοχική κίνηση, την αιώρηση και την πτώση. Από τα παραπάνω

διαπιστώνεται ότι στις δύο υπό μελέτη Σχολές, δεν πραγματοποιείται η τεχνική της Mary Wigman έτσι όπως αυτή καθορίζεται από το Π.Δ.

Εκτός της απόκλισης της τεχνικής (ύλης και δομής) των χορογραφημένων μαθημάτων των δύο Ανώτερων Επαγγελματικών Σχολών Χορού από το Π.Δ., διαπιστώνεται διαφοροποίηση και μεταξύ των χορογραφημένων μαθημάτων των δυο αυτών Σχολών. Πιο συγκεκριμένα, στη Σχολή «Ραλλού Μάνου & Σία» χρησιμοποιείται η τεχνική release βασισμένη στην τεχνική του Jose Limon με έντονα και διακριτά τα στοιχεία της τεχνικής όπως είναι η ευθυγράμμιση και η διαδοχή. Αντίθετα, στην «Ακτίνα» υπάρχει ένα συνονθύλευμα στοιχείων τεχνικών βασισμένες στις βασικές αρχές του Jose Limon και των μετέπειτα τεχνικών release με έμφαση στη χρήση του βάρους και τη συνειδητοποίηση της κίνησης του σώματος.

Όσον αφορά τη δομή των μαθημάτων, και στις δύο Σχολές, τα μαθήματα ξεκινούν με προθέρμανση των μυών, συνεχίζουν με τεχνικές ασκήσεις ή ασκήσεις ενεργοποίησης, ρυθμικές ασκήσεις ή ασκήσεις συντονισμού μελών, συνεχίζουν με ασκήσεις που περιλαμβάνουν παραπάνω από ένα στοιχείο του σύγχρονου χορού και ολοκληρώνονται με ασκήσεις περίπλοκες, με υψηλό επίπεδο δυσκολίας που περιέχουν εναλλαγές επιπέδων, ταχυτήτων, δυναμικών σημείων στήριξης και άλματα.

Όλες οι ασκήσεις των δυο Σχολών διαφέρουν ακόμη και αν πραγματεύονται το ίδιο στοιχείο. Χαρακτηριστικά παρουσιάζεται η δεύτερη άσκηση των δύο Σχολών που αφορά το στοιχείο της απομόνωσης. Στο μάθημα της Σχολής «Ραλλού Μάνου & Σία», η άσκηση περιλαμβάνει «προθέρμανση των ισχύων και τις σπονδυλικής στήλης σε ξαπλωτή θέση με διαδοχικές κινήσεις, spirals και διατάσεις οπίσθιων μηριαίων μυών». Αντίθετα, στο μάθημα της Σχολής «Ακτίνα», η άσκηση επικεντρώνεται στην απομόνωση της άρθρωσης του ισχίου, στην σύνδεση των πελμάτων με την λεκάνη και το πέρασμα από το μεσαίο στο όρθιο επίπεδο».

Επιπλέον, το είδος των μουσικών που χρησιμοποιούνται στα μαθήματα διαφέρει σε μεγάλο βαθμό, αν και οι ρυθμοί, πέρα ελαχίστων εξαιρέσεων, είναι κοινοί. Η χωροταξική επιλογή του μαθήματος διαφέρει κυρίως ως προς την κατεύθυνση των ασκήσεων. Τέλος, παρουσιάζονται διαφορές στις σχέσεις των συμμετεχόντων μεταξύ των δυο Σχολών. Στην πρώτη υπό μελέτη Σχολή διαπιστώνεται ότι τηρείται η ιεραρχική δομή καθηγήτρια – πιανίστας - σπουδαστές, ενώ στη δεύτερη υπάρχει μια πιο χαλαρή δομή, γεγονός το οποίο υποστηρίζει και δίνει βήμα στην προσωπική κινητική έκφραση του κάθε σπουδαστή.

Καταληκτικά, μέσα από την παρούσα μελέτη διαπιστώνεται μια ‘πολυγλωσσία’ ως προς τα μαθήματα τεχνικής σύγχρονου χορού στις Ανώτερες Επαγγελματικές Σχολές Χορού για διπλωματικές εξετάσεις σε αυτές. Η ‘πολυγλωσσία’ αφορά τόσο τον κρατικό ‘λόγο’ (ΠΔ 372/1983 του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού), όσο και τον ιδιωτικό (Ανώτερες Ιδιωτικές Επαγγελματικές Σχολές Χορού). Δημιουργεί δε μια πολυσημία στην εκπαίδευση του σύγχρονου χορού στην Ελλάδα που αναμφίβολα δεν συμβάλλει στην ανάπτυξη του είδους αυτού του χορού.

Βιβλιογραφία

- Buckland, Th. (edEd.) (1999). *Dance in the Field: Theory, Methods and Issues in Dance Ethnography*. London: Macmillan Pres.
- Fountzoulas, G. (2016). Academic research of Greek traditional dance in Greece and abroad: A critical review of dissertations and theses. In Cut & Paste: *Dance Advocacy in the Age of Austerity, Proceedings of the 40th Annual Congress on Dance Research (CORD) Joint Conference with the Society of Dance History Scholars (SDHS)* (pp. 156-164). Cambridge: Cambridge University Press.
- Geertz, C. (2009 [1973]). *The Interpretation of Cultures*. New York: Basic Books.
- Grimes, R. L. (1982). *Beginnings in Ritual Studies*. USA: University Press of America.
- Hanna, J. L. (1980). *Dance is Human., A Theory of a Nonverbal Communication*. USA: University of Chicago Press.
- Jackson, B. (1987). *Fieldwork*. Urbana: University of Illinois Press.
- Loupe, Laurence L. (2010). *Poetics of Contemporary Dance*. Hampshire.: Dance Books.
- Mauss, M. (1935[1973]). Techniques of the body. *Economy and Society*, 2(1), 70-88, DOI: 10.1080/03085147300000003

- Minton, S.C. & Faber, R. (2016). *Thinking with the Dancing Brain*. London: Rowman & Littlefield.
- Sklar, D. (2008). Remembering kinaesthesia: An inquiry into embodied cultural knowledge. In C. Noland & S. A. Ness (Eds.), *Migrations of Gesture. Minneapolis* (pp. 85–112). USA: University of Minnesota Press.
- Spradley, J. (1979). *The Ethnographic Interview*. New York: Holt, Reinhart & Winston.
- Spradley, J. (1983). *Participant Observation*. New York: Holt, Reinhart & Winston.
- Αλκαλάη, Ν. (2002). *Κρατική Σχολή Χορού: Παρελθόν, Παρόν και Μέλλον*. Αθήνα: Εκδόσεις Dian.
- Γκέφου-Μαδιανού, Δ. (1997). *Πολιτισμός και Εθνογραφία. Από το Ρεαλισμό στην Πολιτισμική Κριτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
- Γκέφου-Μαδιανού, Δ. (1999). *Πολιτισμός και Εθνογραφία: Από τον Εθνογραφικό Ρεαλισμό στην Πολιτισμική Κριτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα,
- Δραμισιώτη, Μπ. (2017). *Υψηλοχρονολογημένου μαθήματος τεχνικής σύγχρονου χορού*. Αθήνα: Ανώτερη Ιδιωτική Επαγγελματική Σχολή Χορού «Ακτίνα».
- Καζούρη, Α. (2017). *Υψηλοχρονολογημένου μαθήματος τεχνικής σύγχρονου χορού*. Αθήνα: Ανώτερη Ιδιωτική Επαγγελματική Σχολή Χορού «Ραλλού Μάνου και Σία».
- Koutsouba, M. (1991). *The Greek Dance Groups of Plaka: A Case of "Airport Art"*. (Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Διατριβή). Department of Dance, University of Surrey, Μεγάλη Βρετανία.
- Koutsouba, M. (1997). *Plurality in Motion: Dance and Cultural Identity on the Greek Ionian Island of Lefkada*. (Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή). Διδακτορικός τίτλος (Ph.D.) Goldsmiths College, Department of Music, University of London, Μεγάλη Βρετανία.
- Κουτσούμπα, Μ. (2002). Χορολογία και Εθνοχορολογία/Ανθρωπολογία Χορού. Για μια αποσαφήνιση των όρων. *Εθνολογία*, 9, 191-213.
- Κουτσούμπα, Μ. (2005). *Σημειογραφία της Χορευτικής Κίνησης: το Πέρασμα από την Προϊστορία στην Ιστορία του Χορού*. Αθήνα: Προπομπός.
- Λυδάκη, Α. (2001). *Ποιοτικές μέθοδοι της κοινωνικής έρευνας*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.
- Μουρέλου, Δ. (2018). *Όψεις της επαγγελματικής εκπαίδευσης χορού στην Ελλάδα: Κρατική Σχολή Ορχηστρικής Τέχνης και Ανώτερη Επαγγελματική Σχολή Χορού της Εθνικής Λυρικής Σκηνής*. Αθήνα: Εκδόσεις Νήσος.
- Μπαρμπούση, Β. (2004). *Ο Χορός στον 20ο Αιώνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
- Μπαρμπούση, Β. (2014). *Ο Χορός στην Ελλάδα τον 20ο Αιώνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.
- Νικολοπούλου, Π. (2020). *Ο αυτοσχεδιασμός με επαφή στην Ελλάδα ως σωματοποιημένη πρακτική: ιδεολογία, καλλιτεχνική δημιουργία και σκηνική παρουσίαση*. (Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή). Σχολή/Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- ΠΔ 372/1983. Κανονισμός Οργάνωσης και Λειτουργίας Ανωτέρων Σχολών Χορού. ΦΕΚ 131/Α/23.9.1983.
- Πετρονότη, Μ. (2002). Κατασκευάζοντας προφορικές ιστορίες. Συναλλαγές, συγκρούσεις, ανατροπές. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 107(107), 71-82. doi:<https://doi.org/10.12681/grsr.9190>.
- Σαρίδου, Ζ. (2010). *Ο Σύγχρονος Χορός*. Αθήνα: Εκδόσεις Διάν.
- Φέσσα Εμμανουήλ, Ε. (2004). *Χορός και Θέατρο*. Αθήνα: Εκδόσεις Έφεσος.